

Woordenlijst Van Het Dialect Van Putten:

Sa t/m Sm

Werkgroep Dialect

SACHERIJNIG

chagrijnig [niet als 'sacherienig' uitgesproken] {met EI-uitspraak overgenomen uit het ABN} {uitspraak niet: 'sja...'}
SCHAAL

SCHAAL

" 'n schaal ummen nek en de sjaol staot op tafel"

SCHALLEBIETER

1 een soort lange smalle kever
2 overdrachtelijk: een kribbig persoon

SCHAP legplank

, plank in een kast; vergelijk kelderschap*; [in 'n bedstee had je meestal 'n schap en 'n krib]

SCHARF

scherf [vergelijk: schoar* en schoarewinkel*]

SCHEER

schaar [N.B. niet schoar! zie aldaar; schaar/schare (= menigte) en inscharen van vee als ABN uitgesproken]

SCHEIVOOR

de voor tussen 2 akkers (in werkelijkheid een grasstrook, dus geen voor maar wel onmiddellijk grenzend aan de 'buitenste' voren van de beide akkers)

SCHEL

schil

SCHELHARST

varkensribbetjes

SCHELLEN

1 schillen: erpels schellen; "In geval van nood schel je erpels mit de hiep*"
2 schelden: "Schellen doet geen zeer; ajje m'n sloan, dan sloa 'k je weer"

SCHEPEL

inhoudsmaat; in: halfschepelsmand (en daarvan afgeleid:) de oppervlakte die met een schepel graan bezaaid kan worden: 'n schepel land [zie ook bij spiend 2*]

SCHEUMEN

struinen

“Hie leup in de bos roend te scheumen op zeuk noar iets”; ook: de schoorsteen scheumen = de schoorsteen vegen; en ongunstig: scheumen in andermans spullen: rondneuzen [vergelijk: inscheumen]

SCHEUTER

iemand die loslopend vee moest schutten

SCHIELIJK

snel, plotseling [bijna alleen gebruikt in verband met sterfgevallen, b.v. in: “ ‘t Is heel schielijk egoan.”]

SCHIER

(alleen in de betekenis:) ‘n schier ei, dat ei is schier d.w.z. er heeft zich geen kuiken in ontwikkeld toen het bebroed werd

SCHIJTEN

beteknissen als in het ABN [ook de uitspraak (met de klinker van EI) is als in het ABN; vermoedelijk - met de uitspraak - uit het ABN overgenomen (voordien zal het woord ‘drieten’*, dat nu ook nog wel gebruikt wordt, gangbaar geweest zijn); dientengevolge wordt schijtlijster (in het ABN gespeld met tweemaal ‘ij’) in het Putters als ‘schijtliester’ uitgesproken, dus met een ‘ei’ en een ‘ie’]

SCHIJTERD en BANGE SCHIJTERD bangerd <als in ABN>

SCHIJTHAK bangerd; “Wat is 't toch ‘n schijthak!”

SCHIJTHUUS wc, ook: bangerd

SCHIJTLIESTER

1 zwarte lijster = merel

2 bangerd

[zie opmerking over de uitspraak bij ‘schijten’*]

SCHIK [ook: sjik] plezier; “Kiend, hejje schik ‘ehad?”

SCHIKKEN zie bij sjikken*

SCHIRM scherm; wand tussen de deur naar de deel en de vuurplaats ter voorkoming van tocht

SCHOAR scherf

bij hinkelen wordt een “schoartje(n)” als hinkelsteen gebruikt (bij voorkeur het ronde voetje van een gebroken kommetje) [het woord ‘scharf’* wordt ook wel gebruikt]

SCHOAR schaar van een ploeg

SCHOAREWINKEL (“schervenwinkel”) winkel met serviesgoed

SCHODDEKEN schurken, scheuken; "Die koe is z'n eigen an 't schoddeken, hie <!> is zeker juchtig" (zal wel last van jeuk hebben)

SCHOER schouder; meervoud: SCHOEREN; schoertje bokken: iemand helpen b.v. in een boom te klimmen door met de rug tegen de boomstam te gaan staan en de samengevouwen handen zo laag mogelijk te houden met de palmen naar boven gekeerd, zodat de ander eerst zijn ene voet op die handen kan zetten en daarna met de andere voet op een schouder kan gaan staan en vervolgens de eerste voet op de andere schouder kan zetten

SCHOFT

1 schaft: onderbreking van het werk om te eten of te rusten o.a. in: schoft houwen = schaften; schofjes houwen spijbelen; 'n schofje proaten: 'n tijdje; ook in: puupschoft*

2 'schouder' van een dier b.v. in het woord schofhoogte (als in ABN)

3 slecht persoon (als in ABN)

SCHOFTEN schaften (zie schoft 1*)

SCHOKLIESTER de grote lijster (mogelijk zo genoemd omdat deze lijster 'schokkerig' vliegt)

SCHOOL school [in het Putters een het-woord!]: 't ouwe school is ofebreken in 1953

SCHOONHARKEN nadat het hooi van het land is, er nog eens over harken om de laatste restjes te verzamelen.

SCHOOTGAVEL gaffel met lange steel om hooi of garven omhoog te steken, b.v. bij het laden of lossen van een wagen

SCHOP trap (met de voet) "Ik zaije 'n schop geven daije an de muur bliiven vast pikken"

SCHOT

1 koe die voor de 2e keer gekalfd heeft

2 schapenhok, schaapskooi; ook wel: hok in het algemeen

SCHOTTEL schotel

SCHOTTELDOEK theedoek [ook: schutteldoek]

SCHRANG uit het lood, enigszins verwrongen

SCHRAP klaar, gereed; van dingen: 'n muisje schrap maken (=warme hap of maaltijd) van mensen: "Bi'je nog niet schrap?" aangekleed; je eigen schrap maken = jezelf opknappen

SCHREMMEN schroeien

SCHRIEPS mager meisje

SCHRIKS scheef, schuin, niet haaks; "Disse deur is 'n beetje schriks"; "Hie leup schriks het land over"; "Schriks (en scheef)": schots en scheef

- SCHROAI schraal (van het weer, van jus, van magere mensen): 'n schroaie kèèl; zo schroai as brandhout
- SCHROK (van hooi gezegd) zeer droog en daardoor moeilijk te bewerken, het glijdt dan uit elkaar, "hoast te dreug"; "Je kun 't hooi niet an de gavel kriegen en niet op de wagen loajen {loaien}!!", 't is zo schrok"
- SCHULK schort
- SCHULKEGREI weefsel waar schorten van gemaakt worden
- SCHULKEVREES bepaalde soorten schulkegrei* meestal van wat zwaardere katoen en als dessin streepjes of ruitjes, vaak zo geweven dat beide kanten even mooi zijn, dus aan twee kanten te gebruiken
- SCHUP schop (in de betekenis van gereedschap om mee te spitten)
- SCHUT jachttopziener
- SCHUUR als ABN; "Ik het nog ongedekte schuren" wil zeggen: "Ik mag er nog niet over praten"; ook: "Jie hen ook nog ongedekte schuren": je hebt nog voor kleine kinderen te zorgen
- SCHUURBA(A)RG hooiberg waarvan het onderste gedeelte als schuur is ingericht door het plaatsen van houten wanden met een zoldering van (meestal) balkeslieten*; vaak aan een kant open en dan b.v. gebruikt als wagenloods; ook wel gesloten en indien dan gebruikt als varkenshok met een deur waarvan de bovenhelft opengezet kan worden
- SEIBEL een zieke kip, b.v. een kip met een 'woaterkoent'; 'seibel' wordt ook overdrachtelijk van mensen gezegd: ongezond uitziend
- 'S HAARFST(S) in de herfst
- SIENTERKLOAS sinterklaas
- SIENTE-PETER zie Sinte-Peter
- SINTE-MARTEN IN DE WIENTER 11 november <ook zonder 'in de wienter'; ook 'Sint-M...' en 'Sunt(e)- M...'> <vergelijk de regel 'Sint-Maarten'> (verouderd)
- SINTE-PETER 22 februari, datum waarop bepaalde pachten betaald worden, andere worden op Sint-Maarten, 11 november, betaald
- SINT-JAUK Sint-Jacob: 25 juli
- SINT-JAUKAPPELS appels die omstreeks 25 juli rijp zijn (yellows(?))
- SINT-MAARTEN 11 november

De SJ-klank

In het begin van de 20ste eeuw werden woorden, die in het ABN met 'sch' uitgesproken worden, in het Putters door velen met 'sj' uitgesproken. Vermoedelijk

was dat voordien de algemeen gangbare uitspraak. Geleidelijk begon men deze woorden met 'sch' te zeggen, ook als het niet de bedoeling was om ABN te spreken.

Reeds omstreeks 1930 was de sch-uitspraak gebruikelijker dan de sj-uitspraak, althans in de meeste woorden. Toch is nu aan het einde van de 20ste eeuw de sj-uitspraak nog niet geheel verdwenen. Ook zijn er binnen de gemeente verschillen. In de buurtschap Steenkamer bijvoorbeeld komt deze uitspraak naar verhouding meer voor dan in sommige andere delen van de gemeente. De sj-uitspraak is onder andere te horen in het gezegde: "In Sjaarpezeel sjerem ze de sjaap dat 't sund en sjaand is" (In Scherpenzeel scheren ze de schapen dat het zonde en schande is.)

Hieronder een aantal woorden, die ook nu nog wel met 'sj' uitgesproken worden. Er zullen overigens (oudere) dialectsprekers zijn, die veel meer woorden met 'sj' uitspreken.

SJAAND zie SJAND*

SJAAP schaap, schapen; ('t sjaap = het schaap; de sjaap = de schapen) [bij het woord peerd* hetzelfde verschijnsel]

SJAAPSJEREN "Nao 't sjaapsjerem eten ze zoute vis en dikke riest"

SJAAPSJOT schaapskooi [bij dit woord ca. 1930 voorkeur voor de sj-uitspraak, bij schaap was de sch-uitspraak al gebruikelijk]

SJAMEN schamen

SJAND schande: " 't Is sja(a)nd veur 't ka(a)rkvolk": de kerkgangers zullen dat een schande vinden (soms serieus, meestal gekscherend gezegd) [deze uitdrukking wordt nog met 'sj' en meestal met 'aa' i.p.v. 'a' gezegd en krijgt daardoor een gevoelswaarde van (quasi) ouderwets] ook: " 't Is sja(a)nd veur de buurt" o.a. gezegd van dingen die een ander maar niet moet zien of weten

SJEER schaar

SJELEN schelen: "Dat sjeelt me niks"

SJEUTJE scheutje: "Geef mien nog mar 'n sjeutje melk in de koffie"

SJIET-IN-'T-VUUR weergave van de "zang" van de koolmees; misschien soms ook naam voor de koolmees zelf; [klemtoon op 'sjiet'; in de jaren '30 en vermoedelijk ook nu nog voorkeur voor de sj-vorm] [in de jaren '90 niet algemeen bekend] [zie ook biejevret(er)(tje)*]

SJIK schik; sjik hen: schik hebben; "En sjik dat we hadden"

SJIKKEN schikken; de sj-uitspraak van schikken komt nog voor in "Sjik 't en "Sjik 't dan mar": gemoedelijke groet bij weggaan, zoiets als:

“Hou je maar taai” of “Het beste er maar mee”; ook in: “Sjik mar an!”
d.w.z. “Kom aan tafel zitten en eet maar mee!”

SJOE schoen; meervoud: sjoen [De vorm zonder 'n' - dus die van het Putters - is ouder dan die van het ABN, waar het vroeger ook zo was] [In de jaren '30 nog voorkeur voor de sj-vorm]

SJOER schouder

SJULK schort: “M'n sjulk is 'esjeurd”: m'n schort is gescheurd [werd ca 1938 nog door velen met 'sj' uitgesproken, vooral oudere mensen]

SJULK schort: “M'n sjulk is 'esjeurd”: m'n schort is gescheurd [werd ca 1938 nog door velen met 'sj' uitgesproken, vooral oudere mensen]

SLACHT het (aan huis) slachten van een koe of varken wordt “de slacht” genoemd

'S LEINTES in de lente, in het voorjaar

SLEK slak; kinderen zeggen bij het zien van een huisjesslak soms: “Slek, slek, steek je hores uut, anders verbran ik je huusje(n)”

SLIEP UUT: “Sliep uut, alle kienders lachen je uut”

SLIET dunne stam, staak

SLIETEN slijten

SLIETENBLEKKER groot mes met aan beide uiteinden een handvat, dat dient om de schors van gevelde bomen te verwijderen; vaak zijn dat vrij dunne bomen, zogenaamde slieten [ook trekmes* genoemd; zie bij (an)blekken*]

SLIETER slijter: iemand die met een transportfiets, beladen met manufacturen, langs de huizen/boerderijen buiten de dorpskom ging, om die goederen te verkopen; sommigen hadden ook een winkel in hun huis; men noemde een slieter ook: 'de klerekerel'; N.B. niet een winkelier die sterke drank verkoopt!

SLIM

1 lastig, vervelend, slecht, erg

2 slim (zelfde betekenis als in het ABN)

SLOAT sla; sloat met kar(r)emelksnat: dit is een niet ongebruikelijk gerecht; kar(r)emelksnat is een saus van karnemelk

SLOBBER varkensvoer: in de sopton* worden (resten) ondermelk, karnemelk enz. verzameld; als de varkens gevoerd worden, wordt de zeuning* naar binnen geklapt en met een schuif vastgezet, zodat de varkens “niet bij de trog kunnen”; dan wordt de benodigde hoeveelheid vocht uit de sopton geschept en in de trog gegoten, daaraan wordt ander voer toegevoegd (roggemeel, al dan niet gekookte aardappels en/of gekocht veevoer), het geheel wordt doorgeroerd en dan is de

slobber klaar; de zeuning wordt weer terug geplaatst en de varkens kunnen zich te goed doen

SLOEKEN sloffend lopen, dreutelen [ongeveer dezelfde betekenis als 'koanderen*']; "Doar komt hie weer ansloeken"

SLOEREN

1 bij het oogsten van graan, in het bijzonder bij het handmatig binden van garven, nogal veel halmen op de grond laten liggen - of - bij het versjouwen van stro, hooi en dergelijke, onnodig veel daarvan onderweg verliezen; tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen er bij het zichten van rogge mensen om aren te lezen; de boer zei tegen zijn helpers: "Julie moe'n moar goed sloeren"; mogelijk dacht hij aan de geschiedenis van Ruth in de Bijbel

2 [altijd meervoud] op de grond liggende halmen/stengels/sprietjes van graan/stro/hooi; in: sloeren rapen d.i. aren lezen

SLOKKERD iemand die gulzig eet; "Wat bi'jie 'n slokkerd!"

SLOP

1 lenig [dus gunstige betekenis]

2 slap

SLUUTSLOT slot, hangslot

SMAARGES, SMAREGES, SMARGES, SMARREGES 's morgens

SMEULEN

1 planten van een grassoort met droge, lange stengels, die b.v. op een driest* groeien en op vergraste heide, het 'pijpestrootje'

2 branden zonder vlam (zelfde betekenis als in ABN)

SMIETEN smijten: "Doar hejje 't gesmiet in de gloazen!" d.w.z. Daar begint de narigheid .....

SMIRGES, SMIRREGES, SMIRREGS 's middags

SMIRREKEN het maken van een sterk sissend geluid door verdampend water onderaan een ketel, die net op een hete kachel of heet fornuis is gezet

+++